

ПОЕТИКА СОРОМІЦЬКИХ ПІСЕНЬ В РОМАНІ Л.КЛИМЕНКО «ВЕЛИКИЙ СЕКС У МАЛИХ ПІДГУЛЯЇВЦЯХ»

Українців називають співучим народом, і це справедливо, адже дійсно в Україні від народження аж до смерті людини її супроводжує пісня, особливо пісня народна. Як писав колись український поет Андрій Малишко, «без пісні не можна уявити духовного існування нашого народу. Народження людини пов'язане з піснею, перше кохання дівчини чи юнака, щастя кохання і гіркота розлуки – в пісні, думи батька і матері, які чекають сина з походу, – в пісні» [4, 163].

Про українську пісню захоплено писали не тільки різні діячі української культури. Нею захоплювалися і захоплюються вчені та письменники різних країн. Так, німецький поет Ф.Боденштедт, який тривалий час проживав у Москві й подорожував по Україні, перекладав німецькою мовою українські пісні, у своїй праці «Поетична Україна» замілунковано, натхненно відзначав: «Українська мова наймелодійніша й найголосніша поміж усіма слов'янськими мовами, з великими музичними можливостями. Ніде дерево народної поезії не дало стільки смачних плодів, ніде дух народної поезії не відбився остільки виразно й сонячно, як він відбився на піснях українських. Справді, народ, який міг співати такі пісні і милуватися ними, не міг стояти на низькому рівні освіти» [2, 62].

Відомий російський письменник Микола Берг, уклавши в минулому столітті антологію пісень багатьох народів світу, на перше місце поставив ліричні українські пісні, давши їм таку оцінку: «Царівна, ніжна й граціозна українська пісня... в ній є щось, що хапає за серце, щось глибоко задушевне. Як слушно пригодилися тут ці численні пестливі слова, які неможливо перекласти ніякою іншою мовою... Але не самими лише пестливими словами створюється чарівливість української пісні. Ця чарівливість розлита в усьому, в словах і в порівняннях, а іноді й просто не знаєш, у чому: мило та й годі!» [7, 8].

Дехто намагався порахувати українські народні пісні, наводиться цифра сто тисяч, дехто вважає, що цю цифру слід подвоїти, навіть потроїти, але, як зазначає відомий український фольклорист сучасності Степан Пушик, який зібрав і зберігає, як він стверджує, сотні рукописних томів різножанрової української народної творчості, такої статистики в Україні ніхто не вів і не веде [5, 13].

Отже, в українській народній пісенній творчості є пісні різної тематики, але найвизначніше місце в ній належить інтимній ліриці – пісням та коломийкам про кохання, про відносини між молодими (і не тільки) людьми різної статі. Любовні пісні – це чисельно найбільша група родинно-побутових пісень, у яких оспівуються почуття й переживання закоханих [46, 148].

У народних піснях «Любов оспівується в різних фазах і перипетіях, від її зародин із одного погляду чи усміху, аж до щасливого, а частіше трагічного закінчення» [3, 10].

Серед жанрів української інтимної лірики є один малодосліджений та маловисвітлений – «сороміцькі» пісні (від слова «соромитися»). Це народна творчість, в якій відбилися вдача, неповторний гумор, світогляд, образне мислення та побут українського народу. Ці пісні виліковують від нудьги, поганого настрою, буденно-сірого життя, а можливо, й від надмірно трагічного, песимістичного погляду на світ.

Багата індивідуальність українського народу і вся краса його неповторного фольклору навіки закарбувалися у піснях, зокрема і сороміцьких. Тут – і делікатність у вираженні найінтимніших почуттів, і весела розкутість, продиктована обставинами.

Екстравагантною бунтаркою називають авторку роману «Великий секс у Малих Підгуляївцях», в якому безліч прикладів сороміцьких пісень, які виконуються головними героями в різних життєвих ситуаціях: знайомство з дівчиною, залицяння, весілля і т.п.

Цей твір – другий в еротично-пізнавальному доробку Люби Клименко. Цього разу Л.Клименко розкриває перед читачем веселі пригоди людей, не зіпсованих наукою та мегаполісним світобаченням. Перед нами чергова історія пошуку насолоди та гармонії у міжстатевих взаєминах, і цього разу головна героїня – невтомна Галя Сливка.

У славетних Підгуляївцях гармонійною є картина буття в усіх площинах, у яких мешкає «ендемическа порода», що розповсюджується і на місцеву «хвауну та хлору» (незрівнянні за своєю силою бички та кавуни з однією косточкою на весь кавун). Люди-персонажі відкриті до життя, вмють радіти і не позбавляють себе приємних фізичних вправ.

У сороміцьких піснях Люби Клименко майже не зустрічаємо ідеалізованих мотивів. Вони, з одного боку, – своєрідний засіб посилення спільного статевого потягу, розпалювання пристрасті молодого подружжя перед «коморою»:

«Викотили, викотили
Смоляную бочку
Висватали, висватали
В пана-свата дочку.
Та постелем куль-куль,
Та застромим х..., х...!» [1, 43]
«Там, на долині,
Пасла п...а свині,
Мішком обгорнулась,
А хуєм застігнулась...» [1, 47]

З іншого боку, пісні – документ, що засвідчує здійснення процесу ініціації. Тема шлюбної ночі опрацьовується в різноманітних дотехах і несподіваних перипетіях.

Варто зазначити, що тема весільних пісень переважає в романі. Спочатку коровайниці місять тісто та співають обрядових пісень:

«Наші коровайниці п'яні
Та короваю не вбрали,
Бо в пазуху тісто забрали.
Чогось мені тісно та тісно:
Висходило в пазусі тісто,
А пазуха прорвалася,
А я сорому набралася» [1, 27]

Пісні під час весілля також не вирізняються змістом – старші починають, а молодь підхоплює:

«Ой летів лазур
Попід небеса,
Роздер матню,
Висить ковбаса» [1, 41]
«Гоца перха,
П...а зверху.
Х... на споді
Кричить «Годі!» [1, 41]

Сороміцькі пісні в романі стислі, переважно асоціативні, інакомовні, хоча й іноді прямолінійні. Наприклад, бригадир, «пораючи» вчительку Раю, співав:

«А дівочка Рая
Й...сь с сарая
Який тебе хрін заньос
Туди дорогая?...» [1, 44]

Цікавий зразок усної народної творчості наводить авторка, коли описує момент залицяння, точніше запрошення до статевого акту:

«Ході ко мне передом,
А я к тебе грудью.
Расстьогивай галиве,
Витаскивай орудью!» [1, 54]

Також заслуговує уваги той факт, що пісні співаються не літературною мовою, а суржи́ком – російсько-українським каламбуром. Знаходимо в романі і приклади пісень, які виникли, напевне, в радянський період:

«Перестройка, перестройка
Я уж перестроїлась
У сосєда х... большой
Я к німу пристроїлась» [1, 70]
«Сват свашеньку попросив
Завів у смородіну
Сваха ноги підняла
І кричить: За родіну!» [1, 80]

Герої роману «Великий секс у Малих Підгуляївцях» співають також про жіночі та чоловічі принади:

«На базарі я була
Всі лавки обтерла
На прилавку х... лежав
Так я його сперла» [1, 52]
«Як була я, тринди-ринид,
Приподобницею,

Повісила шанду-м...у
Над віконницею,
Нехай висить, нехай знає,
Нехай хлопців не приймає» [1, 41]
«Були мої ятрівочки,
Положили х... у ночов очки,
Поставили й у запічку:
«Тут лежи, наш батечку!»
Та посадили п...у на полицю,
Аж х... на полицю
Та витріщив очиці...» [1, 41]

Отже, арсенал тем в українських сороміцьких піснях є дійсно багатим, барвистим і живописним. В багатьох з них любовні сцени висвітлюються вельми прозоро і можна стверджувати, що в українському пісенному фольклорі, у піснях та коломийках про кохання, про шлюбні та дошлюбні інтимні стосунки між молодими людьми існує еротичний (порнографічний) код, який розшифровується за допомогою контексту.

Як видно, лексика пісень в романі «Великий секс у Малих Підгуляївцях», за допомогою якої змальовуються сцени кохання та позначаються його незмінні й обов'язкові атрибути, уже сама собою є експресивною, емоційно зарядженою, несе в собі позитивний або негативний аксіологічний заряд, емоційний потенціал, вона впливає на загальне емоційне тло народної пісні, спонукає читача чи слухача до певних висновків, до певного схвалювання чи засудження ліричного героя тощо.

Список використаних джерел

1. Клименко Л. Великий секс у Малих Підгуляївцях: роман / Л.Клименко. – К.: ПП «Дуліби», ВД «Вета-Прес», 2007. – Вид. 2. – 102 с.
2. Коккьяра Д. История фольклористики в Европе / Коккьяра. – М., 1960. – 380 с.
3. Колесса Філарет. Українська усна словесність / Філарет Колесса. – К.: Ранок, 2001. – С. 10.
4. Малишко А. Лірична творчість. Народна поезія // Українські письменники про літературу та мову / А.Малишко. – Київ, 1961. – 431 с.
5. Пушик С. Коломийковий скарб Якова Куняка, педагога, фольклориста // Коломийки Прикарпаття. Яків Куняк, збирач та впорядник / С.Пушик. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 11-15.
6. Українська фольклористика. Словник-довідник. – Тернопіль, 2008. – 228 с.
7. Шумило Микита. Могутня й чарівна // Українська мова і література в школі / М.Шумило. – 1989. – Ч. 8. – С. 7-13.

Анотація. У статті автор робить спробу поетичного аналізу пісень в романі неординарної сучасної письменниці. Пісні переважно авторські з домішками народних мотивів на соціальний, політичний та сексуальний лад.

Ключові слова: поетика, сороміцькі пісні, соціальність.

Summary. In the article an author gives it a short poetic analysis of songs in the novel of eccentric modern authoress. Songs are mainly authorial with the admixtures of folk reasons on a social, political and sexual structure.

Keywords: poetics, shameful songs, sociality.

УДК 82-1 (470)

Черников И.Н., Петровская С.С.

ЖАНРОВЫЙ СТАТУС ИСТОРИОСОФСКОГО СИМВОЛИСТСКОГО РОМАНА Д. С. МЕРЕЖКОВСКОГО «АЛЕКСАНДР ПЕРВЫЙ» В ЗЕРКАЛЕ РУССКОЙ КРИТИКИ 1910-Х ГОДОВ

Вопрос об отражении жанровых особенностей историософского символистского романа Д. С. Мережковского в рецензиях и критических статьях его современников не был до сих пор предметом научного рассмотрения. Между тем ряд исследований поэтики «срединного» текста модернистской трилогии «Царство Зверя», предпринятых в последнее время как отечествен-